

Транспарентност на државната помош во услови на Ковид-19 во ЕУ и во Северна Македонија

Центар за економски анализи – ЦЕА

Скопје,
Септември, 2020

Проект: Следење на политиките за заштита на конкуренција и државна помош

Имплементира: Центар за економски анализи (ЦЕА)

Изготвил: Центар за економски анализи (ЦЕА)

бул. Јане Сандански 63/3

1000 Скопје, Република Северна Македонија

info@cea.org.mk, www.cea.org.mk

Изготвувањето на оваа студија беше поддржано од Шведската агенција за меѓународна развојна соработка (Sida) преку проектот „Нордиска поддршка за напредок на Северна Македонија“ имплементиран од Канцеларијата на Обединетите Нации за проектни услуги (UNOPS). Одговорноста за содржината е на авторите и ЦЕА и истата не ги одразува ставовите на Sida, Секретаријатот за европски прашања на Владата на Република Северна Македонија и UNOPS.

Репродуцирање на материјалот на не-комерцијална основа е дозволена само доколку изворот е соодветно потврден.

Содржина

Вовед.....	5
Што технички не се смета за државна помош во услови на Ковид-19?	5
Кои се правилата за државна помош во ЕУ?	5
Како ќе се применат правилата за државна помош за време на кризата Ковид-19?	6
Привремената рамка за поддршка на економијата	6
Известување и транспарентност во Ковид-19 ситуација	9
Висина на државната помош	12
Контрола на државната помош во Северна Македонија	14
Мерките на државна помош во РС Македонија за справување со Ковид-19.....	15
Процесот на одобрување на државната помош во Северна Македонија за Ковид-19.....	16
Преглед на обврските и завршените активности.....	19
Степен на следење на процедурите за одобрување на државна помош за економските мерки за Ковид-19	21
Прегледот на Влада преку порталот за транспарентност	22
Заклучоци и препораки	23

Користени кратенки

БДП	–	Бруто домашен производ
БЈИК	–	Барање за информации од јавен карактер
ДФЕУ	–	Договор за функционирањето на Европската Унија
ЕК	–	Европска Комисија
ЕУ	–	Европска Унија
ЕУР	–	Евро
ЗКДП	–	Закон за контрола на државната помош
КЗК	–	Комисијата за заштита на конкуренцијата
МСП	–	Мали и средни претпријатија
РСМ	–	Република Северна Македонија
ССА	–	Спогодба за стабилизација и асоцијација

Транспарентност на државна помош во услови на Ковид-19 во ЕУ и во Северна Македонија

Појавата на Ковид-19 пандемијата претставува сериозна закана не само од здравствен аспект туку и од економски аспект поради негативните загрижувачки ефекти врз глобалната економија. Европската Унија (ЕУ), нејзините земји членки, но и кандидатки како што е и Република Северна Македонија (РСМ) бараат начини да ги ублажат негативните економски ефектите и тоа преку амбициозни фискални пакети на мерки на државна помош. Ваквата ситуација создава покрај фискални предизвици и предизвици за политиките, процесите и примената на правилата за контрола на државна помош на ЕУ кои еднакво важат и за РСМ.

КЛУЧНИ НАОДИ: Дали се следат правилата и добрата практика за транспарентност и отчетност за доделената државна помош за справување со Ковид-19?

- Националното тело за оценка и надзор на секој облик државна помош во РС Македонија е КЗК, а вообичаената постапка за добивање на решение т.е. одобрување на државна помош, започнува преку доставување на известување од страна на давателот, по кое КЗК во рок од 60 дена треба да донесе одобрување (кога тоа е согласно законот) со решение и само тогаш давателот може да премине кон доделување на помошта на корисникот.
- Исклучителната итноста на ситуација со Ковид-19 бара побрз одговор од надлежните институции. КЗК брзо и ажурно одговарала на известувањата и издавала решенија за одобрување на државна помош (кога согласно законот) на барателите, и тоа во рок од еден до десет дена.
- Постои општа забрана за државната помош (член 7, ЗКДП), и таа се доделува само по исклучоци и со утврдени процедури. Исклучок се смета државната помош за справување со Ковид-19 како помош за штети од исклучителни настани.
- РСМ релативно доцна ја усвои Информацијата со Привремената рамка на ЕК за државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на Ковид-19.
- КЗК не објавува информација за мерките за државна помош која ја бараат давателите на државна помош иако истите се законска обврска (чл. 29, ЗКДП).
- КЗК иако со задоцнување од речиси четири месеци ги објави решенијата за одобрување на доделување на државна помош на давателите на помош во услови на Ковид-19, но сè уште не се објавени во Службениот Весник.
- КЗК сè уште целосно не ги применува правилата и добрата пракса за навремено, ажурно објавување на детални податоци за давателите и за корисниците на државна помош во РСМ.
- Националниот портал за отворени финансии и делот за Ковид-19 мерки не се целосно усогласени, односно појавуваат грешки и не се лесно обработливи за информирање и за дополнителни анализи.
- Помошта до мало значење т.н. *de minimis* (помош која не надминува 200 илјади ЕУР за 3 години по корисник) не подлежи на процедура за одобрување со решение и корисниците не се објавуваат јавно бидејќи не се смета за државна помош (чл. 9, ЗКДП).

Вовед

Ковид-19 (Covid-19) пандемијата причинува здравствени предизвици но, носи и ризици по глобалната економија. Државите бараат начини и мерки како да го ублажат економскиот шок врз економијата, преку значителни и амбициозни политики и пакети на фискални мерки со доделување на државна помош.

Ова создава предизвици за правилна и транспарентна примена на правилата за контрола на државна помош согласно ЕУ правилата. Соочени со предизвикот и потребата од брза реакција¹ која треба да овозможи **намалување и/или укинување на дел од фазите на процесот на вообичаената контрола на државна помош, која во „нормални“ услови не е дозволена**, ЕК донесе сет на правила во регулативата која се однесува исклучиво за државната помош чија намена е справување со кризата предизвикана од Ковид-19.

Европската комисија (Комисијата) на ваквиот предизвик одговори со усвојување на Комуникација² со која се поставува Привремена рамка за мерки за државна помош за поддршка на економијата при тековна појава на Ковид-19 (Привремена Рамка/Temporary Framework³).

Што технички не се смета за државна помош во услови на Ковид-19?

Финансиска поддршка за здравствени услуги или други јавни услуги за решавање на состојбата со Ковид-19 не спаѓа во рамките на контролата на државната помош и правилата односно регулативата која важи за истата. Истото правило важи и за секоја јавна финансиска поддршка дадена директно на граѓаните.

Дополнително, мерките за поддршка кои што се достапни за сите компании, како што се на пример продолжување на роковите за плаќање на даноци, не спаѓаат во опсегот на контрола на државната помош, бидејќи не даваат селективна предност само за одредени компании туку важат за сите подеднакво. Ваков вид на мерки можат да бидат условени и спроведени од државите и без притоа да се бара одобрување од надлежните тела кои вршат контрола на државна помош.

Од друга страна пак, кога со дадена мерка или шема на државна помош се фаворизираат / издвојуваат конкретни или специфични компании или пак производство на одредени производи, тоа може да претставува државна помош под услов да се исполнат дадените услови.

Кои се правилата за државна помош во ЕУ?

Одредбите за државна помош се наоѓаат во членовите од 107 до 109 од Договор за функционирањето на Европската унија“ (ДФЕУ)⁴ со кои се забранува на Владите на земјите членки на ЕУ да доделуваат државна помош во форма како што се грантови и субвенции, а кога тие ја нарушуваат конкуренцијата и трговијата во рамките на ЕУ.

¹ Првите барања се одобрени во рекорден рок од 48 часа од поднесени барања

² https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/sa_covid19_temporary-framework.pdf

³ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/covid_19.html

⁴ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/compilation/a_01_03_11_en.pdf

Мерките кои што се селективни по природа, т.е. се ограничени на одредени сектори, региони или видови на деловни активности, може да бидат забранети според правилата за државна помош. Правилата за државна помош на ниво на ЕУ ги надгледува Европската Комисија (ЕК) која има овластувања да испитува случаи на нелегално или неправилно исплатена државна помош и да одреди на националните влади на членките да ги вратат така исплатените субвенции.

Регулативата на ЕУ пропишува доделената помош да биде транспарентна. Транспарентноста во овој контекст значи обезбедување на релевантни информации за учесниците на пазарот со цел јавните интервенции кои можат да имаат потенцијално нарушувачки ефекти врз конкуренцијата и врз трговијата во рамките на ЕУ, т.е. извршната власт со државната помош да дава селективни предности на компании.

Програмата за модернизација на државната помош (SAM⁵), усвоена во 2014 година, воведува **задолжителна транспарентност на државна помош на ниво на корисник**. Барањето е воведено во 2014 година и стапило во сила без исклучок на 1 јули 2016 година кое вели *“Комисијата воведо нови барања за транспарентност. Комуникацијата донесена денес [21 Мај 2014] ги усогласува барањата за транспарентност во сите неодамна ревидирани правила за државна помош. Земјите членки ќе ја објавуваат секоја доделена државна помош над 500.000 евра на наменската веб страница. Информациите кои треба да бидат на располагање вклучуваат име на корисникот и висина на доделена помош. Исто така ќе се прецизира дали корисникот е МСП или голема компанија, локацијата на корисникот и секторот во кој работи. Дополнително ќе биде достапни инструментот за помош, датумот на доделување и правната основа.”*⁶

Како ќе се применат правилата за државна помош за време на кризата Ковид-19?

Како одговор на ефектите од пандемијата, на 19 март 2020 година, Комисијата ја усвои „Привремена рамка“ со која ги утврдува привремените мерки за државната помош, за кои Европската Комисија смета дека се компатибилни со внатрешниот пазар на ЕУ и за кои може да се добие „брза“ согласност/одобрување по следење на процесот на известување од страна на секоја земја членка. Од првичното усвојување па во периодот кој следи Привремената рамка дополнително е проширена со дополнителна листа на „дозволен“ мерки уште три пати. Во текот на изминатиот период по усвојувањето на Привремената рамка (19-ти март 2020), последователно донесени се и три амандмани за проширување на првичната Привремената Рамка⁷ со дополнителни мерки на државна помош (Прв од 3/4/2020, Втор 8/5/2020, Трет од 29/06/2020)

Привремената рамка за поддршка на економијата

Според усвоената Привремена рамка, истата ќе се применува и важи во текот на целата фискалната 2020 година, односно од 19-ти март 2020 година до 31-ви декември 2020 година. Привремената рамка дава детално упатство за тоа какви мерки за помош може

⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_458

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_588

⁷ До 20/7/2020

да се преземат заради појавата на ковид-19 но, да се отстрани можноста ваквите мерки да предизвикаат сериозни нарушувања во економијата. Привремената рамка вклучува мерки за помош кои земјите - членки можат да ги преземат и да доделат државна помош, а притоа да не се бара претходно одобрување од Комисијата но, и како Комисијата ќе врши оценка на мерките на државна помош што треба да бидат известени од страна на земјите и да бидат одобрени од Комисијата пред да бидат исплатени.

Комисијата за многу кратко време усвоила голем број на одлуки во рамките на Привремената рамка, притоа покривајќи широк географски опфат⁸. Привремената рамка прави разлика помеѓу две поголеми групи на мерки:

- (а) мерки кои не треба да бидат известени (пријавени) до Комисија за нивно одобрување и
- (б) мерки за кои е потребно известување и одобрување од Комисијата.

За сите мерки постојат строги утврдени правила, и јасни критериуми како и ограничувања за доделување на државна помош на правни лица и/или во апсолутна и/или релативна смисла.

Табела: Краток преглед на мерките од Привремената рамка од 19ти Март 2020

Мерки кои не треба да бидат известени до Комисија за претходно одобрување од Комисијата	Мерки за кои е потребно известување и одобрување од Комисијата пред нивно спроведување.
<p>1. Мерки што важат за сите компании: мерки како што е субвенции на плата, суспензија на плаќањата на корпоративни и даноци на додадена вредност или социјални придонеси што важат за сите компании. (Овие мерки не се квалификуваат како државна помош во смисла на член 107(1) од Договорот за функционирање на Европската Унија (ДФЕУ) затоа што не опфаќаат селективна предност.</p> <p>2. Финансиска поддршка директно доделена на потрошувачите: мерки кои директно имаат корист потрошувачите, како на пример за откажани услуги или билети кои не се надоместени/уваат од страна на операторите. (Овие мерки не се квалификуваат како државна помош во смисла на член 107 (1) од ДФЕУ затоа што не овозможуваат предност на претпријатија).</p> <p>3. Мерки дизајнирани во согласност со Општа регулатива за блок ослободување (GBER): мерки на државна помош што спаѓаат во опсегот на Општа регулатива за блок ослободување се квалификуваат како државна помош во смисла на член 107 (1) од ДФЕУ, но може да бидат спроведени без претходно известување до Комисијата.</p>	<p>Следните видови на помош се однесува на утврдување на услови кои се однесуваат на државна помош во форма на:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) директни грантови, аванси за повратни кредити, или даночни бенефиции б) гаранции на кредити и в) субвенционирани камати за кредити. <p>1. Помош за спасување и реконструкција (член 107(3)(с) ДФЕУ): мерки за државна помош со цел да одговори на акутните потреби за ликвидност и поддршка на претпријатија кои се соочуваат финансиски потешкотии, исто така, поради или влошени од Ковид-19. Овие мерки треба да бидат во согласност со строгите критериуми утврдени во Упатства за помош и реструктурирање⁹.</p> <p>2. Надомест за штета предизвикана од природни непогоди и исклучителни појави (член 107(2)(б) ДФЕУ): Земјите-членки можат да компензираат претпријатија во секторите што биле особено погодени од „Ковид-19“ (на пр. транспорт, туризам, култура, угостителство и трговија на мало) за штети директно предизвикана од пандемијата. (преку утврдување на исклучок и директна каузална врска помеѓу исклучителната појава и претрпените штети)</p>

⁸Формулар за известување по трет амандман на временна рамка
https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_TF_coronavirus_revised_after_3rd_amendment.pdf
⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.249.01.0001.01.ENG

	<p>3. Мерки за отстранување на сериозно нарушување во економијата на членка (член 107(3)(б) ДФЕУ): Членките можат да преземат мерки за помош за да ги отстранат сериозните нарушувања во нивната економија ако тоа нарушување влијае на целата или на важен дел од економијата. Привремената рамка објаснува дека во контекстот на појавата на Ковид-19, земјите - членки можат да се повикаат на оваа основа за мерки на државна помош доделени за ограничен период, а со цел отстранување на проблемите со ликвидност на претпријатија и нивната одржливост, а особено на малите и средни претпријатија.</p>
--	---

Табела: Краток преглед на дополнителните мерки од трите амандманина Привремената рамка

<p>Прва промена/амандман од 3/4/2020¹⁰ (со известување каде апликативно)</p>	<p>Дополнителни 5 мерки на државна помош кои се однесуваат на државна помош во форма на:</p> <p>а) директни грантови, аванси за повратни кредити, или даночни бенефиции</p> <p>б) гаранции на кредити и</p> <p>в) субвенционирани камати за кредити</p> <p>и по јасни услови и критериуми за истите доколку земјите членки ги применат:</p> <p>(i) Поддршка за истражување и развој поврзан со корона вирус</p> <p>(ii) Поддршка за изградба и надградба на објекти за тестирање</p> <p>(iii) Поддршка за производство на производи релевантни за справување со корона вирус</p> <p>(iv) Наменска поддршка во форма на даночни одложувања (даночните плаќања и / или придонесите за социјално осигурување) за справување со проблеми со ликвидност и зачувување на работни места.</p> <p>(v) Наменска поддршка во форма на субвенционирање на плати за вработени за да се избегнат отпуштања.</p> <p>Како и за сите така и за овие мерки доколку се општи и се однесуваат на целиот пазар не се бара одобрување од ЕК но, доколку се однесуваат на селекција по некаков основ како регион, сектор потребно е известување и одобрување од Комисијата.</p>
<p>Втора промена/амандман од 8/5/2020¹¹ (со известување каде апликативно)</p>	<p>Вториот амандман ја проширува Привремената рамка за да овозможи насочени јавни интервенции во форма на помош преку докапитализација за нефинансиски компании.</p> <p>Овој амандман се однесува на интервенции од страна на државата во земјите членки кои интервенираат преку удел во капиталот на стратешки компании кои мораат да се известат и да се одобрат од страна на Комисијата.</p> <p>Овој амандман со мерките дава принципиелни насоки и јасни услови за подобност и нивно одобрување како и насоки и рокови за „повлекување“ на државниот капитал и удел при користење на овој вид на државна помош вклучително и со барање за план за излез (егзит стратегија) и јасни ограничувања за корисникот на државната помош во ваква форма во период/рок за кој се однесува оваа доделена држава помош.</p>
<p>Трета промена/амандман од 29/6/2020¹² (со</p>	<p>Третиот амандман се однесува на проширување на Привремената рамка преку дополнителна поддршката за микро и мали претпријатија вклучително и</p>

¹⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_570

¹¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_838

¹² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1221

известување каде апликативно)	<p>за старт-ап компании за наминување на предизвиците со ликвидност и ограничениот пристап до финансирање:</p> <p>(i) Поддршка на микро и мали компании, вклучително и почетни компании (старт-ап) преку проширување за сите микро и мали претпријатија кои се соочувале со потешкотии и од 31/12/2019.</p> <p>(ii) Поттикнувачки мерки и за приватни инвеститори да учествуваат во мерките за докапитализација поврзани со корона вирус каде се овозможува и на приватни инвеститори заедно со државата да придонесат кон зголемување на капиталот во компаниите</p> <p>(iii) Заштита на единствениот пазар и обезбедување на еднакви пазарни услови (level playing field) - со амандманот, Комисијата појаснува дека помошта не треба да биде условена од реалокација на производната активност или друга активност на корисникот од друга земја во рамките на Европската економска област (ЕЕА) на територијата на земјата-членка која ја одобрува помошта, бидејќи би било особено штетно за внатрешниот пазар.</p>
-------------------------------	---

Во почетокот на месец Јули 2020, Комисијата направи дополнителна измена за **продолжување на валидноста на одредени правила за државна помош** кои се однесуваат на мерките за борба со Ковид-19 чија важност инаку би истекла на крајот на календарската 2020¹³. Временското проширување се однесува на одредени упатства и мерки и тоа во зависност од мерката за дополнителна уште една година или за дополнителни уште три години.

Известување и транспарентност во Ковид-19 ситуација

Европската комисијата е супра-национално (над-национално) тело кое е надлежно за одобрување на државна помош известена од страна на земјите членки, и надлежна да даде одобрување за известените мерки за планирана државна помош на државите членки како и да врши надзор и контрола на правилното доделување на државната помош. За разлика од земјите-кандидатки, кај нив вакво тело постои меѓутоа на национално ниво (national authority) кое во земјите во регионот на Западен Балкан вклучително и Северна Македонија, може да има различна правна форма меѓутоа сите имаат иста цел¹⁴.

На ниво на Европска Унија сите мерки кои потпаѓаат во Привремената рамка за државна помош во услови на Ковид-19 вклучително и на амандманите, се прави детален преглед и се објавуваат барањата за државна помош, како и одобрувањата за државна помош од страна на ЕК кои вклучуваат и висина на планирана државна помош за секоја мерка.

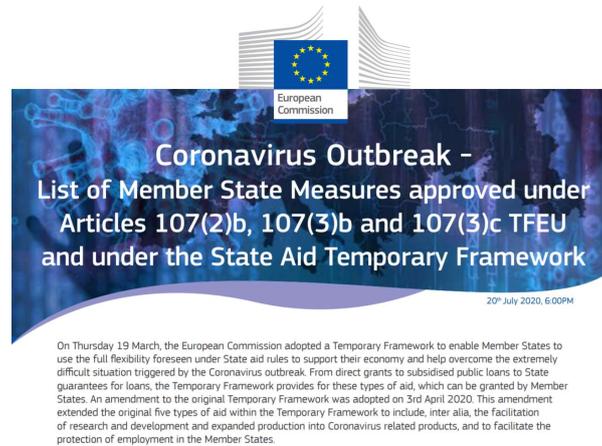
На дневна, неделна, т.е. редовна основа се објавуваат целосните информации со попатна документација за сите известени и за сите одобрени мерки по датум и по земја. Редовно се прават публикации со листа на мерки и држави според засегнатите членови на ДФЕУ кои се однесуваат на државната помош како и основот на доделување на државната помош (и тоа мерки на државна помош доделени по основ на членовите 107(a)(6)(ц) од ДФЕУ и Привремената рамка).

¹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1247,

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.224.01.0002.01.ENG&toc=OJ:C:2020:224:FULL

¹⁴ Види повеќе за институционална поставеност во Северна Македонија: Политиката за заштита на конкуренцијата: Клуч за пазарна економија <https://cea.org.mk/wp-content/uploads/2020/04/0.-FINALFINAL-POLICY-STUDY-Ch-8-Regulatory-Instiit-CIP-w-design-21042020.pdf> и во регионот во: Привлекување на странските инвестиции во регионот на Западен Балкан и државната помош: трка до дното или неопходност? (https://cea.org.mk/wp-content/uploads/2020/06/1.-STUDIJA-Stans-Invest-Finalna-verzija_compressed-pdf.pdf)

Слика: Листа на мерки на земјите-членки кои се одобрени според членот 107 од ДФЕУ и Привремената Рамка (пресек 20/07/2020)

Извор: Европска Комисија, Државна помош, *Coronavirus Outbreak - List of Member State Measures approved under Articles 107(2)b, 107(3)b and 107(3)c TFEU and under the State Aid Temporary Framework*¹⁵

Комисијата преку веб страницата во секцијата за државна помош, континуирано известува за мерките на сите земји членки: поединечно преку краток преглед на програмите/мерките што секоја земја ги презема, информација за поднесено барање/известување и за одобрувањето на компатибилната државна помош за справување со Ковид-19. Притоа се овозможува поставување на врска со детален преглед за секоја поединечна мерка, и врска со адекватниот доделен број на случајот во Регистарот на државна помош (State Aid Register¹⁶)

Austria

The outbreak of a novel virus infection has a significant economic impact. Several Member States have announced support measures for citizens or companies. Some support measures may entail State aid within the meaning of Article 107 TFEU.

Austria

The Commission found, on 6 July 2020, an Austrian €150 million subordinated loan (convertible into a grant) in favour of Austrian Airlines AG to be in line with EU State aid rules. The measure aims at partly compensating the airline for the damages suffered due to the coronavirus outbreak. Austrian Airlines, which is part of the Lufthansa Group, is a major network airline operating in Austria. With a fleet of over 82 planes, Austrian Airlines served 130 destinations all over the world in 2019, carrying about 14.7 million passengers from its main hub, Vienna, and other airports to various international destinations. Since the start of the coronavirus outbreak, Austrian Airlines has suffered a significant

Извор: Европска Комисија, Преглед на мерки за поддршка за справување со Ковид-19 кризата, по земји, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic/state-aid-cases_en#bulgaria

¹⁵ Целосната публикација достапна на https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/State_aid_decisions_TF_and_107_2b_107_3b_107_3c.pdf, последен пат пристапено на 22/07/2020

¹⁶ https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm?clear=1&policy_area_id=3

ec.europa.eu/competition/eojade/isef/index.cfm?fuseaction=dsp_sa_by_date

g Started Drafts (4) Imported From Fire... EU Projekti info – p... Политики на ЕУ и... English social research met...

this section: State Aid

State Aid Cases

New Search

State Aids cases by date - Last 3 months

july

20 July 2020
[SA_57984](#) Malta, COVID-19 Grant Scheme for Bluefin Tuna (BFT) Fishers (Decision)

17 July 2020
[SA_58043](#) Ireland, COVID19: Sustaining Enterprise Scheme - modifications of SA.57036; SA.57509 and SA.57453 (Decision)
[SA_58007](#) Greece, COVID-19 – Extension of State aid measures (1) support to SMEs loan obligations (SA.56839), and (2) Capped business loans portfolio guarantying (SA.56857) (Decision)
[SA_57767](#) Hungary, COVID-19: Scheme to provide payroll related exemptions in the aviation industry (Public version available)
[SA_57762](#) Cyprus, Support Scheme for newspapers - CY- COVID-19 (Public version available)
[SA_57752](#) Italy, COVID-19- Italy, Grants to small businesses and self-employed (Public version available)
[SA_57710](#) Sweden, Compensation for damages suffered by passenger ferries due to COVID-19 (Public version available)
[SA_57691](#) Cyprus, SA.57691(2020/N) – Cyprus – COVID-19 - Incentive scheme towards airlines (Public version available)
[SA_57653](#) Latvia, Guarantees for large and medium-sized undertakings affected by the COVID-19 outbreak (Public version available)
[SA_57640](#) Austria, COVID-19: Ausweitung der Garantiemöglichkeiten nach KMU-Förderungs- und Garantiegesetz (Decision)
[SA_57612](#) United Kingdom, COVID-19 Temporary Framework for Gibraltar Authorities (Public version available)
[SA_57607](#) France, COVID 19: Garantie de l'État en soutien à l'assurance-crédit (Decision)
[SA_57595](#) Croatia, State Aid Programme of the Ministry of Culture to Support the Economy in the Current COVID-19 Outbreak (Public version available)
[SA_57574](#) Malta, Bond subscription facility By the Malta Development Bank (Public version available)
[SA_57485](#) Slovakia, Covid-19 ESIF Basic Level Liquidity Needs Support State Aid Scheme - SIH (Public version available)
[SA_57484](#) Slovakia, Covid-19 Government Resources Basic Level Liquidity Needs Support State Aid Scheme - SIH (Public version available)
[SA_57483](#) Slovakia, Covid-19 Government Resources Higher Level Liquidity Needs Support State Aid Scheme - Eximbanka (Public version available)
[SA_57420](#) Italy, COVID-19 - Tax exemptions and tax credits adopted as a consequence of the economic crisis caused by COVID-19 (Public version available)
[SA_57405](#) France, Covid-19 - Groupe Novares (Public version available)
[SA_57305](#) Luxembourg, COVID-19: Luxembourg Investment aid for certain sectors (Public version available)
[SA_33909](#) Spain, Girona and Reus Airports - Aid to Ryanair and other airlines (Public version available)

Извор: Европска Комисија, прглед на случаи на известена и одобрена државна помош по датум, број, и земја, достапно на https://ec.europa.eu/competition/eojade/isef/index.cfm?fuseaction=dsp_sa_by_date

Примарниот фискален одговор на секоја држава е (и ќе биде) од националните буџети преку планирање на мерки за државна помош. Со усвоените правила привремена државна помош, им се овозможува на владите да обезбедат ликвидност во економијата за да ги поддржат и граѓаните и компаниите, а особено малите и средните претпријатија со цел да ги зачуваат работните места во ЕУ. Комисијата усвоила над 200 решенија со кои се одобруваат национални мерки од страна на сите земји-членки, како што се гарантни шеми за компании и фондови за поддршка на производство и снабдување со медицински помагала и маски.

Секое известување според даденото упатство потполнето и испратено¹⁷ до ЕК е регистрирано со сопствен број и притоа за истото има низа начини и по различни променливи да се достапни сите детали. Како што наведовме погоре, информациите се достапни во: компактна форма, по листи по земји, по правен основ на доделена државна помош, за известување постои краток сумарен извештај, додека во Регистарот на државна помош¹⁸ се наоѓаат бројот на случајот/предметот, земјата, датум на одлука, назив на мерката, сумарни детали, оригиналното барање, одлуката и објавата во Официјалниот Журнал на ЕУ.

Пример:

¹⁷ Образец и изменет образец за известување за државна помош по Привремената Рамка, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_107_2_b.pdf, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_TF_coronavirus_revised_after_3rd_amendment.pdf
¹⁸ https://ec.europa.eu/competition/eojade/isef/index.cfm?clear=1&policy_area_id=3

Policy Area	Case Number	Member State	Last Decision Date	Title
State Aid	SA.56787	Germany	24.03.2020	COVID-19: Bundesregelung Bürgschaften 2020

SA.56787 COVID-19: Bundesregelung Bürgschaften 2020	
Member State:	Germany
Primary Objective:	Remedy for a serious disturbance in the economy
Legal basis primary:	Art. 107(3)(b) TFEU - Remedy serious disturbance
Legal basis secondary:	Covid-19 - Temporary Framework Covid-19
Aid instrument:	Guarantee
Case Type:	Scheme
Duration:	until 31.12.2020
Notification or Registration Date:	21.03.2020
DG Responsible:	Competition DG
2020/N	
Decision on 24.03.2020:	Decision not to raise objections
Decision Text:	Letter to the Member State - authentic language en
Publication on 08.05.2020:	Official Journal: JOCE C/158/2020

Висина на државната помош

Според достапните податоци¹⁹ известната и одобрена државна помош на ниво на ЕУ е релативно од поголем обем и опсег. Од 12-ти Март 2020 кога е одобрена првата државна помош на барањето на Данска (SA.56685 State aid notification on compensation scheme cancellation of events related to COVID-19), за повеќе од четири месеци обезбедени односно одобрена е потенцијална државна помош во висина од 2,6 трилиони ЕУР²⁰ за помош на деловниот сектор со преку 270 засебни засебни мерки/случаи, а нивниот број сè уште расте. Дополнително на оваа вредност на државна помош, е и вредноста на помошта што во техничка смисла не претставува „државна помош“ и за која не се бара одобрување од Комисијата, но исто така е во насока на поддршка на деловните субјекти како и за помошта која се доделува на граѓаните.

Друг вид на мерки кои што ги преземаат државите за ублажување на ефектите од пандемијата, а кои не се квалификуваат како државна помош, се мерки како: суспендирања/одложувања на плаќања на даноци како данок на добивка, данок на додадена вредност или социјални придонеси, а кои се во корист на сите претпријатија без исклучоци.

За да добиеме илустрација за големината на планираната државна помош во ЕУ за Ковид-19, во време на финансиска криза во ЕУ²¹ програмата за спас на Ирска изнесувала 85 милијарди евра, додека во екот на кризата со Ковид-19, во само еден ден, на 21 март, Комисијата одобрила пакет на државна помош на барање на Франција од 300 милијарди евра која потпаѓа во рамките на регулативата за државна помош (Three French measures mobilising €300 billion of liquidity support for companies state aid case: SA.56709).

Сепак висината и уделот на државната помош во ЕУ зависи од секоја земја засебно. Државите извојуваат од сопствените буџети за сопствената економија па оттука и огромните разлики во апсолутната и релативна вредност на одобрена државна помош на

¹⁹ Последниот извештај изготвен од 20/07/2020 видно на 21/07/2020 Corona Outbreak

²⁰ “best estimate” бидејќи за сите мерки нема конкретен износ, а истите можат и претрпат измени во периодот што следи

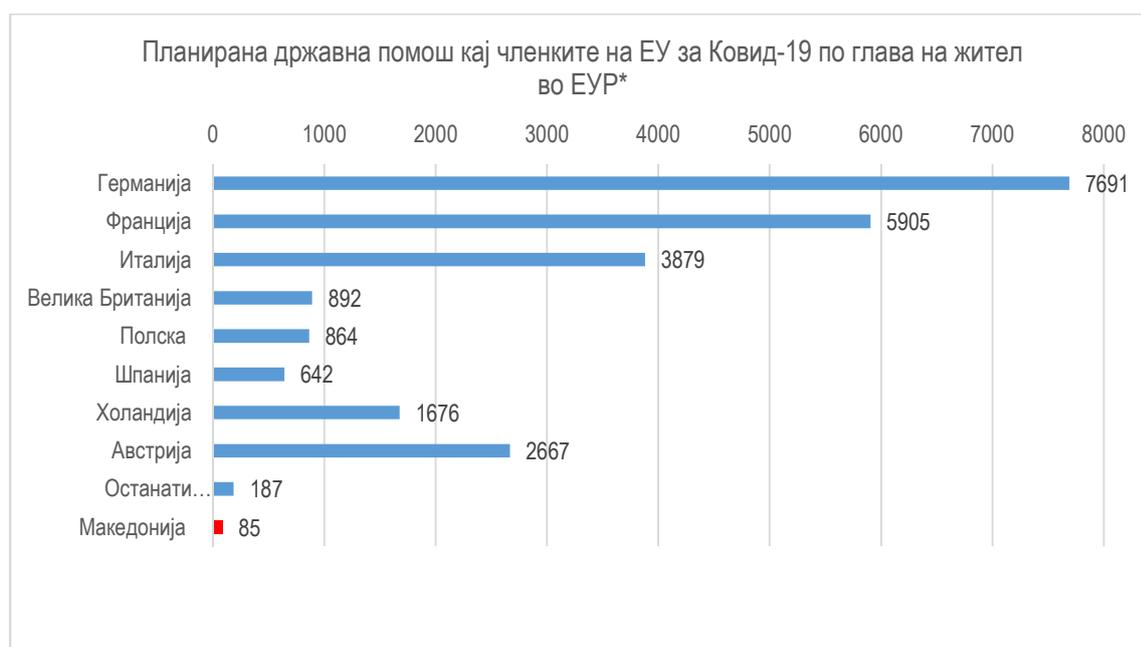
²¹ На 28 ноември 2010, Европската Унија, Меѓународниот Монетарен Фонд и Ирска се согласија на договор за спасување (rescue deal) од 85 милијарди евра, составен од 22,5 милијарди евра од ММФ, 22,5 милијарди евра од Европскиот фонд за финансиска стабилност (ЕФСФ), 17,5 милијарди евра од ирскиот Национален фонд за пензиски резерви (NPRF) и билатерални заеми од Велика Британија, Данска и Шведска, Loans to Ireland Act 2010: Според податоците на Scoreboard во 2008 година е доделена вкупна вредност од 61,5 милијарди евра државна помош

ниво на земја-членка. Износот кој секоја земја го планира и издвојува, а по одобрување и го доделува варира во зависност од големината на економијата, политиките, фискалниот простор, можностите за задолжување и финансирање на планираната помош, па оттука и уделот на секоја земја членка.

Имено, заклучно со 14 септември учеството на одобрената државна помош за Германија учествува со околу 41% од вкупната одобрена на ниво на ЕУ²² (околу 644 милијарди ЕУР), Франција со 25% (околу 385 милијарди ЕУР), Италија 15% (околу 234 милијарди ЕУР) и останатите 25 земји со вкупно 19%.

Извор: Податоци на ЕК за Државна помош, барања и одобрени случаи/мерки, пресметки на авторот, до 14/09, 2020, Податоците за ЕУ земјите се на известена планиран државна помош по основ на сите ставови на членот 107 од ДЕФУ и привремената рамка.

²² Обединетото Кралство, според постигнатиот договор има обврска се предмет на правилата за известување и контрола од страна на ЕК до крајот на годината, иако ја напушти ЕУ на почетокот на годината.

Извор: Податоци на ЕК за Државна помош, барања и одобрени случаи/мерки, пресметки на авторот, до 14/09, 2020, Белешка: Податоците за ЕУ земјите се на основа на известена планирана државна помош по основ на сите ставови од членот 107 од ДЕФУ и од Привремената рамка, потоа поделена со бројот на жители да дадената држава. За РСМ, собрани се сумите на планирана државна помош согласно сите издадени објавени решенија до 2/09/2020 од КЗК, а во кои се наведуваат дека истите се однесуваат на државна помош (шема). Не е вклучена сумата на решенијата каде се наведува дека станува збор за помош од мало значење и не е државна помош.

Контрола на државната помош во Северна Македонија²³

Основна причина зошто се контролира државната помош е тоа што секое претпријатие/деловен субјект кое добива поддршка од државата (на било кое ниво) се стекнува со предност во споредба со неговите конкуренти. Затоа, Договорот за функционирањето на ЕУ - ДФЕУ²⁴ **забранува државна помош**, освен во исклучоци ако истите се оправдани како за постигнување на општ економски развој²⁵. Како потписничка на Спогодбата за стабилизација и асоцијација (ССА) со ЕУ, и Северна Македонија се обврзува за правилата за забрана на државна помош. ССА содржи одредби (член 69 со кој се забранува државна помош²⁶) кои се однесуваат на државната помош вклучително и заштитата на конкуренцијата, со кои **Македонија се обврзала на нивно исполнување и примена**²⁷.

Исклучоци од општата забрана за доделување на државна помош се прават²⁸ односно се дозволени доколку со државната помош се надоместува штетата предизвикана од природни катастрофи или други исклучителни настани, вклучувајќи ги и воените дејствија. Оттука, доделување на државна помош која е дозволена од страна на надлежната институција за контрола на државната помош во случајот КЗК, доколку со помошта со намена за справување со КОВИД-19 е во насока на надомест на штети под исклучителни настани би била дозволена.

Како национално тело за оценка и надзор на секој облик државна помош во РС Македонија вообичаената постапка за добивање на решение односно одобрување на државна помош од страна на КЗК започнува преку доставување на известување од страна на давателот, по кое КЗК во рок од 60 дена треба да донесе одобрување (кога тоа е согласно законот) со решение и само тогаш давателот може да премине кон доделување на помошта на корисникот.

Имајќи ја предвид „уникатноста“ и ургентноста на потребата за доделување на државната помош за Ковид-19, преку Привремената рамка, одговорот на надлежните тела (ЕК во случајот на ЕУ членките) одговорите со дозвола на

²³ Види повеќе во СТУДИЈА на јавни политики Политиката за заштита на конкуренцијата: Клуч за пазарна економија, <https://bit.ly/39GCGkt>

²⁴ Договор за функционирањето на ЕУ, ДФЕУ/ Treaty on the functioning of the EU, TFEU, т.н. Лисабонски договор.

²⁵ Член 107 (3) од Лисабонскиот договор наведува дека помош доделена од земјите е во согласност со заедничкиот пазар: а) помош за унапредување на економскиот развој на региони каде што животниот стандард е необично низок или каде што има висока стапка на невработеност, и на регионите споменати во Помош доделена од земјите член 349, во однос на нивната структурна, економска и социјална состојба; (б) помош за извршување на значаен проект од заеднички европски интерес или за поправање на сериозни нарушувања на економијата на земја-членка; (в) помош за олеснување на развојот на одредени економски активности или на одредени економски области, доколку таа помош не влијае негативно на трговските услови до степен што е во спротивност со заедничкиот интерес; (г) помош за унапредување на културата и зачувување на наследството, доколку таа помош не влијае на трговските услови и на конкуренцијата во Унијата до степен што е во спротивност со заедничкиот интерес; (д) друга помош која може да се определи со одлука на Советот на предлог на Комисијата.

²⁶ ССА со Македонија член 69, <https://bit.ly/2Tr2FW3>

²⁷ Македонија ја потпиша ССА во 2001 година

²⁸ Закон за контрола на државна помош, член 7, Службен Весник на РМ (145/2010)

доделување ги врши во исклучително брз рок. Па оттука и КЗК во Македонија како земја која ја применува и ја усвоила истата Привремена рамка, (треба) да одговори со брза реакција кон барањата на давателите на државна помош.

Мерките на државна помош во РС Македонија за справување со Ковид-19

Владата на РС Македонија како економски мерки за справување со Ковид-19 објави три сета на мерки, односно групи на економски мерки првенствено насочени кон ранливите групи и засегнати групи на бизниси и граѓани, со проценета релативна вредност на 5-5.5% од БДП или околу 555 милиони ЕУР, од кои повеќето покриени преку третиот сет на мерки, а објавени кон средината на мај 2020.

Табела: Краток Преглед на економските мерки на Владата за справување со Ковид-19 кризата во Северна Македонија

<i>Прв сет од 18/3/2020</i>	<i>Втор сет од 31/03/2020</i>	<i>Трет Сет од 15/5/2020</i>
<p>Цел: Заштита на ликвидноста, задржување на работни места и поддршка за ранливите категории граѓани.</p> <p>(проценета вредност од 200-250 милиони евра од кои за заеми 4,7 милиони евра Ковид-1 линија; 8 милиони евра Ковид-2 линија, вкупно околку 2% од БДП)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Даночни олеснувања за данок на добивка и персонален данок на доход • 50% субвенции за социјални придонеси за вработените со договори за вработување во „најпогодените“ секторите • Директна поддршка на приватниот сектор за плати до 14.500 ден по вработен за мај и јуни • Директна поддршка за најранливите категории преку надоместок • Поддршка за ликвидност преку заеми без камати, заеми со ниски каматни стапки, одложување на исплата на заеми за граѓаните и репрограмирање на заеми за деловниот сектор • Замрзнување на цените на одредена храна 	<p>Цел: враќање на домашната економија преку домашна побарувачка и стимул за потрошувачка.</p> <p>Ликвидност на приватниот сектор и задржување на работни места, поддршка за граѓаните со цел стимулирање на домашната потрошувачка, конкурентност на земјоделскиот сектор и земјоделците)</p> <p>(проценета вредност 355 милиони евра)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Платежна ваучер картичка за најранливите домаќинства за македонски производи, од 9000 мкд • Секторот за туризам преку платежни картички со вредност од 6.000 ден. за услуги од домашни туристички услуги • Поддршка на младите и студентите како и нивно за финансирање на развој на ИКТ вештини • Викенд без ДДВ • Финансиска награда за медицинскиот персонал • Поддршка за невработеност на оние кои изгубиле работа во даден период • Бескаматни заеми со 30% грант компонента за микро и мали претпријатија • Шема на државна гаранција за комерцијални заеми • Дигитална платформа за алтернативна продажба 	

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Поддршка за старт-ап и иновации</i> • <i>Кофинансирање на средства за организирање настани</i> • <i>Кредитни линии за земјоделство и агробизнис</i> • <i>Платежни картички за бензин за механизација и др.</i>
--	--

Од трите пакети (сет) и поединечни мерки во пакетите кои досега се усвоени дел од нив се однесуваат на помош на физички лица односно граѓаните, што по законските одредби и дефиницијата на државна помош не претставува државна помош и оттука мерките кои се однесуваат на истите не се во опфатот на законот односно оценката и контрола на КЗК.

Она што е во надлежност на КЗК се оценка и контрола на државна помош која се / е доделува на правните лица и тоа онаа помош која е/ би била доделена на селективна основа односно на одредена група на правни лица.

Процесот на одобрување на државната помош во Северна Македонија за Ковид-19

Според законот²⁹ и во оваа ситуација давател на државна помош кој планира да доделува државна помош доставува известување до КЗК како надлежна институција со барање за одобрување. Одговорот по известување до КЗК за одобрена државна помош се издава со Решение.

Процесот на Северна Македонија според јавно достапните информации од веб страницата на КЗК започнува со Мислење од страна на надлежното тело. КЗК издала *Мислење* од 23/04/2020, а врз основа на барање за мислење од страна на Владата на РС Македонија (Барање за мислење добиено од стана на КЗК на 22/4/2020) за усогласеност со Привремената Рамка на ЕК за мерки на државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на Ковид-19 за вториот сет на мерки кои пак се усвоени од страна на Владата на 31/3/2020. Мислењето кое го подготвува и доставува КЗК веќе следниот ден на 23/4/2020 е објавено на страницата на КЗК на 15/5/2020 по три недели.

Во мислењето за мерките од вториот сет, КЗК известува дека државната помош е регулирана со член 8 (1)б и 8 (2)б од Законот³⁰.

²⁹ Законот за државна помош

³⁰ Ибид.

Исклучоци од општата забрана за доделување на државна помош

Член 8

- (1) Доделувањето на државна помош е секогаш дозволено, ако:
- а) помошта е од социјален карактер, доделена на индивидуални потрошувачи, доколку притоа не се прави дискриминација поврзана со потеклото на стоките и/или услугите или
 - б) со помошта се надоместува штетата предизвикана од природни катастрофи или други исклучителни настани, вклучувајќи ги и воените дејствија.
- (2) Доделувањето на државната помош може да се дозволи ако се работи за:
- а) регионална помош за унапредување на економскиот развој на подрачја во Република Македонија во кои животниот стандард е исклучително низок или каде што постои голема невработеност;
 - б) помош наменета за отстранување на потешкотии во домашното стопанство или за унапредување на остварувањето на проекти од значаен економски интерес за Република Македонија;
 - в) помош за спас и реструктурирање на претпријатија во потешкотии;
 - г) помош наменета за унапредување на културата и заштитата на културното наследство, кога таа не влијае значително на трговските услови и конкуренцијата на пазарот;
 - д) хоризонтална помош и
 - е) друга државна помош доделена врз основа на актот од ставот (3) на овој член.

Исто така се наведува дека на соодветен начин се применуваат критериумите кои произлегуваат од правилата за државна помош на ЕУ, според член 69 од ССА односно член 3 (3) од Законот за државна помош.

МИСЛЕЊЕ

Комисијата за заштита на конкуренцијата (во натамошниот текст „Комисија,“) на 22.04.2020 година доби Барање на мислење бр. 03-98/1 по Информацијата со предлог за усогласување со Привремената рамка на Европската комисија за мерки за државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на КОВИД – 19 (во натамошниот текст „Информација,“), доставена од Владата на Република Северна Македонија.

6. За оценка на вториот сет економски мерки на Владата за справување со КОВИД – 19 кризата, усвоени на 31.03.2020 година потребно е давателот на државна помош да достави известувања за планирано доделување на државна помош на Образецот даден како Прилог I во Уредбата за начинот и постапката за поднесување на известување за доделување на државна помош, како и постапката за вршење надзор на постојната државна помош („Службен весник на Република Македонија, бр. 142/11), за секоја поединечна мерка посебно.
7. Комисијата ќе постапи согласно своите надлежности по добивањето на известувањата и врз основа на секое известување за планирано доделување на државна помош ќе изготви и достави решение.

Извор: КЗК, целосно мислење достапно на <https://bit.ly/30eO3g6>

Истовремено во мислењето укажува на барателот на мислењето, Влада на РСМ, дека за усвоените мерки од 31/3/2020³¹ за вториот сет мерки, потребно е давателот да достави известување според утврден Образец од Уредбата за начин и постапка за поднесување на известување за доделување на државна помош³² и тоа за секоја мерка засебно, по што КЗК би изготвила решение за секое известување односно мерка каде адекватно.

Според поднесено БИЈК за тоа кои државни органи доставиле известување по основ на Вториот Сет на мерки, добиен е одговор од КЗК дека 7 (седум) даватели доставиле известувања (до крајот на јуни 2020) и тоа: Развојна Банка на Северна Македонија АД Скопје, Агенција за млади и спорт, Министерство за Култура, Владата на РСМ, Министерство за труд и социјална политика, Министерство за економија и Фонд за иновации и технолошки развој, а и Влада на РСМС.

³¹ Во мислењето стои 2019 година

³² Сл. Весник на РМ 142/11

Според истото БИЈК добивме одговор дека издадени се (четири) 4 решенија кои решенија ќе бидат објавени на веб страницата на КЗК без одговор кога. По неколку барања и инсистирања решенијата се објавени на 13/08/2020, речиси четири месеци по нивното донесување, а Решението за Владата на 02/09/2020.³³

Според регулативата на ЕУ и праксата на земјите членки, доставените Известувања од страна на давателите кои планираат да доделат државна помош се објавуваат ажурно и во целосна форма, во посебен регистар. На страната на КЗК на РСМ нема објавено известување (според утврден Образец) за ниту еден случај за доделување на државна помош од страна на давател. Иако ваква категорија постои на страницата на КЗК истата е празна и не постои пракса на нивно објавување³⁴.

Законот за државна помош во член 29 став 1, пропишува дека решенијата издадени од КЗК се објавуваат во Службен Весник на РМ. Во периодот до 13/09 (Септември) во Сл. Весник на РСМ се уште нема објавено решение издадено од КЗК а кое се однесува да одобрување за државна помош по основ на мерки кои се однесуваат за справување со економските последици од Ковид-19.

Исто така став (4) од член 29, пропишува дека на веб страницата на КЗК се објавува и **информација за секое известување** од страна на давателот на државна помош. Како што наведовме истото не се практикува кај македонското надлежно тело и не постојат вакви информации. Повторно укажуваме како што е на пример во ЕК каде се објавуваат целосните известувања за секоја мерка / случај.

Објавувања на одлуки и податоци

Член 29

(1) Решенијата на Комисијата за заштита на конкуренцијата од членот 15 на овој закон се објавуваат во "Службен весник на Република Македонија".

(2) Решенијата на Комисијата за заштита на конкуренцијата, како и пресудите, односно решенијата на судот се објавуваат на веб страницата на Комисијата за заштита на конкуренцијата.

(3) Објавениот текст на решението мора да го содржи називот на давателот на државната помош и основната содржина на решението.

(4) На веб страницата на Комисијата за заштита на конкуренцијата се објавува и информација за секое известување во смисла на членот 13 од овој закон, како и информација за поведување на постапка во смисла на членот 15 став (4) од овој закон, при што се повикуваат сите

заинтересирани лица во определен рок да поднесат свои коментари, мислења и забелешки во врска со државната помош во прашање.

(5) Податоците кои се деловна или службена тајна, во смисла на членот 30 од овој закон, не се објавуваат.

За третиот сет на мерки нема објавено Мислење од страна на КЗК. На одговор на БИЈК КЗК одговора дека давателите кои планираат државна помош преку третиот сет на мерки донесен од Владата на СМ, доставиле известувања и за третиот сет мерки и тоа од страна на Министерство за економија и Фондот за иновации и технолошки развој, а биле доставени 3 известувања за кои КЗК донела соодветни решенија кои ќе бидат објавени на страната на КЗК. Одговор за очекуваното објавување не е добиен.

Во однос на рокот за кој давателите е потребно да достават извештај за висината и за корисниците на доделена државна помош добивме одговор (преку БИЈК) дека

³³ Проверено последен пат на 14/09//2020

³⁴ <http://kzk.gov.mk/category/izvestuvanja-za-drzavna-pomosh/>

давателите е потребно да достават податоци според нивните годишни извештаи за доделена државна помош до март во тековната за претходна година.

Преглед на обврските и завршените активности

<p>ЕК на 19-ти март 2020 донесува Привремената рамка, а последователно и амандмани за Привремената Рамка со дополнителни мерки на помош 19/03/2020</p> <p>Прв амандман од 3/4/2020 Втор 8/5/2020, Трет од 29/06/2020</p>	<p>Влада на РСМ усвоила Информација со предлог за усогласување на економските мерки на Владата со справување со КОВИД-19 со Привремената Рамка за ЕК за мерки за државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на КОВИД-19 на 46 седница од 24/04/2020</p>
	<p>КЗК на РСМ добива Барање за мислење бр.03-98/1 по Информацијата со предлог за усогласување со Привремената рамка... Од страна на Владата на РСМ за ВТОР сет мерки усвоени на 31/3/2020, на 22/04/2020</p>
	<p>КЗК дава мислење со кое се укажува дека давателот на ДП е потребно да достави Известување (според Образец) за секоја поединечна мерка посебно, мислењето е дадено на 23/04/2020</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> Секој <i>давател е должен</i> да состави известување до КЗК за секој план за доделување на нова или промена на постојната државна помош</p>	<p>КЗК го објавува Мислењето за ВТОР сет на веб-страницата на 15/05/2020</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> КЗК врши испитување на известувањето за тоа дали е или не е државна помош и ќе донесе решение (и ако е и ако не е). Доколку утврди дека постојат сомневање за дозволеност со заклучок ќе поведе постапка за оценка за дозволеноста. Во тој случај по завршување на постапката КЗК ќе донесе решение со утврдување за тоа дали мерката не е државна помош, е државна помош со услов или без услов, или нема да дозволи доделување. Вообичаен рок е 60 денови а доколку има постапка 18 месеци</p>	<p>КЗК добива известувања за ВТОР сет мерки од: Развојна Банка на Северна Македонија (РБСМ) на 30/4 и 5/5, Агенција за млади и спорт (АМС) на 6/5, Министерство за Култура (МК) на 8/5, Министерство за труди и социјална политики (МТСП) на 8/5, Влада на РСМ на 8/5/20</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> Планираната државна помош не смее да биде доделена на корисник пред да биде истата одобрена со решение на КЗК (de minimis не се смета за државна помош)</p>	<p>КЗК издава решенија за даватели и мерки на датуми од 5/5 до 11/05 Три од нив се за de minimis – мало значење</p>
	<p>КЗК добива известувања за ТРЕТ сет мерки: Министерство за економија (МЕ) на 3/6/20 Министерство за економија (МЕ) на 15/6/20</p>

<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> Решенијата на КЗК се објавуваат во Сл. Весник</p>	<p>Фонд за иновации и технолошки развој (ФИТР) на 11/6</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> Решенијата на КЗК како и пресудите и решенијата на судот се објавуваат на Веб страницата на КЗК. Решението мора да содржи назив на давател и основната содржина на решението</p>	<p>КЗК издава 3 решенија за ТРЕТ сет мерки: На 22/6/2020 Сите се шема на државна помош</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> На веб станицата на КЗК се објавува Информација за секое известување на државна помош (вклучително и за постапка за испитување, и се повикуваат заинтересирани лица за коментари и мислење)</p>	<p>Решенија во Сл. Весник на РСМ <u>НЕ се објавени</u> се уште По повеќе од 4 месеци од носење на решенијата</p>
<p><i>Закон за контрола на државна помош:</i> Надзор: секој давател доставува годишен извештај до 1 март до КЗК за претходната година со детали вклучително и облик, услови, износ по корисник и период. Секој давател и корисник е должен да води прецизна евиденција.</p>	<p>Решенија на КЗК за државна помош се објавуваат на веб <u>13/8/2020 на решението на Влада на РМ на 2/9/20, речиси 4 месеци по донесување на решенијата</u></p>
	<p>На веб станицата на КЗК не е објавена Информација за известување на државна помош (ниту за Ковид-19 ниту за минати периоди)</p>
	<p>КЗК нема регистар или база за планирана доделена државна помош ниту за Ковид-19 ниту за минати периоди</p>

Извор: закон за контрола на државната помош и објави и документи на КЗК

Степен на следење на процедурите за одобрување на државна помош за економските мерки за Ковид-19

Имајќи во предвид итноста, поради Ковид-19, доделувањето односно одобрувањето на доделувањето на државната помош бара побрз одговор од надлежните институции (наместо рокот од 60 денови), имено кај членките на ЕУ првите мерки се одобрени во рок од два дена од доставеното известување. Сепак итноста не ја поништува постапката односно процесот и процедурите за известување, испитување и изготвување на решение кои се неопходни пред да се додели државна помош.

Информациите кои се достапни од аспект на објавени информации од давателите кои планираше да доделат државна помош и од надлежното тело укажува на недостатоци при следење на процедурите од страна на давателите на државна помош но и на непочитување на законските одредби за транспарентност и јавност на информациите за државна помош од страна на надлежното тело.

Имено усвојувањето на Привремената рамка од страна на Владата на РСМ е направено на седница на Влада на 24/4/2020, во која на точка на дневен ред 9, ја усвојува Привремената рамка и утврдува заклучок дека за секоја следна предлог мерка да се бара мислење/решение од КЗК. Оваа формулација укажува на можните недостатоци за доделување на државна помош пред поднесено известување и одобрување од страна на КЗК во периодот кој претходи. Државната помош не смее да биде поделена пред издавање на решение од КЗК (член 13, став 2).

Точка 9

Владата ја разгледа Информацијата со предлог за усогласување на економските мерки на Владата за справување со КОВИД – 19 кризата со Привремената рамка на Европската комисија за мерки за државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на КОВИД – 19 и ја усвои со следниве заклучоци:

1. Се задолжуваат Министерството за економија, Кабинетот на заменикот на претседателот на Владата на Република Северна Македонија, задолжен за економски прашања и за координација со економските ресори, Министерството финансии – Управа за јавни приходи, Агенцијата за млади и спорт, Министерството за култура, Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија, Министерството за информатичко општество и администрација, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски а се укажува на Развојната банка на Северна Македонија, **за секоја следна предлог-мерка** која содржи државна помош, пред да ја достават до Владата на усвојување **да обезбедат позитивно мислење/решение од** Комисијата за заштита на конкуренцијата за усогласеноста со Привремената рамка на Европската комисија за мерки за државна помош за поддршка на економијата за време на појавата на КОВИД – 19 бр. С(2020) 1863, усвоена на 19.3.2020 година и Изменетата Привремена рамка С(2020) 2215, усвоена на 3.4.2020 година.

2. Се **задолжуваат** Министерството финансии – Управа за јавни приходи, Агенцијата за млади и спорт, Министерството за култура, Генералниот секретаријат на Владата на Република Северна Македонија, Министерството за информатичко општество и администрација, Министерството за труд и социјална политика, Министерството за финансии и Министерството за транспорт и врски, а **се укажува** на Развојната банка на Северна Македонија, да достават до Комисијата за заштита на конкуренцијата **известување** за планирана државна помош преку

7

вториот сет економски мерки на Владата за справување со КОВИД – 19 кризата, усвоени на 31 март 2020 година, **најдоцна до 30 април 2020 година.**

Временски тоа укажува на разлика од цел месец помеѓу усвојувањето на рамката од ЕК од страна на Владата. Мислење за доделување на државна помош во контекст на Ковид-19, од страна на Владата е побарано на 22/4, и ден подоцна 23/4 издадено од КЗК, со кое се известуваат дека е потребно да се достави известување (по што евентуално би следело решение) за секоја мерка посебно од секој давател посебно.

Датумите во јавните податоците покажуваат дека за некои мерки се доделува државна помош на корисници од страна на даватели пред да добијат решение. Сепак за нив дополнително е донесено решение дека претставува помош од мало значење за кои не постои обврска за негово одобрување. На страната на КЗК нема информација по известување за ниту една мерка, а решенијата се објавени на 13/08, за Влада 2/09.

Сепак за помош од мало значење (*de minimis*) (по корисник не надминува 200 илјади ЕУР во период од три години) не е обврска да се бара одобрување пред доделување. Според законот за контрола на државна помош член 9 став 1 помошта од мало значење не е државна помош.

Сепак имајќи го предвид обемот и ефектите од државната помош недостапноста на информациите и за овој вид на државна помош претставува недостаток на транспарентност иако не постои законска обврска. Нетранспарентноста на доделената државна помош во РСМ и понатаму претставува предизвик што пак има ефекти врз отчетноста и довербата во институциите и јавните финансии.

Прегледот на Влада преку порталот за транспарентност

Имајќи предвид потребата за унапреден надзор меѓутоа пред сè транспарентност на доделената државна помош која потсетуваме во својата суштина е забранета, а во случајот со Ковид-19 е исклучок по член 8 став 1 алинеја б и став 2 алинеја б, на страницата на Влада на РСМ <https://koronavirus.gov.mk/> се наведуваат сите исплати по основа на мерките за помош во услови на Ковид-19, каде се наведуваат сите индивидуални исплати од мај па досега.

Податоците вклучуваат детали за: датум на исплата, давател, примател и износ. Меѓутоа во недостаток на решенија од КЗК за државна помош за давателите не може да се утврди која од помошта од мерките за справување со Ковид-19 е државна помош дефинирана според законот бидејќи во оваа база се наведени секаков вид на мерки кои и не претставуваат државна помош според законот, како на пример исплатите кон физичките лица со давање на помош преку платежните картички (член 6 став 2, корисник на државна помош во смисла на овој закон е претпријатие...)

Страницата <https://koronavirus.gov.mk/> наведува на извор на податоците (исплати) од страницата Отворени финансии <https://open.finance.gov.mk/> меѓутоа при намерата да се проверат податоците дали се поклопуваат од едната и другата страница постојат недоследности посебно во дуплирање исплатените вредности во месец Јуни кај страницата <https://koronavirus.gov.mk/>. Ова пак дава дополнително потреба за преиспитување на точноста на вредноста на исплатените средства по секаков основ кој се објавува на страницата на ковид-19 и вкупната вредност на декларирани исплати по секаков износ.

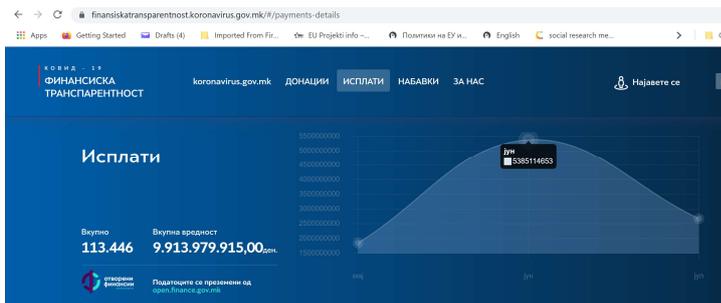
Датум	Назив на примател	Назив на давател	Сметка на давател	Конто давател	Програма давател	Износ
30.07.2020	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	14.500
10.06.2020	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	14.500
14.05.2020	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	14.500

Датум на исплата	Давател	Примател	Износ	Конто	Програма	Мерка
30.07.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	14.500,00	4649 90	P1	Ковид - 19
10.06.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	14.500,00	4649 90	P1	Ковид - 19
10.06.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	14.500,00	4649 90	P1	Ковид - 19
14.05.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	ЦОВАНИ ДООЕЛ УВОЗ-ИЗВЕ ВАЛАНДОВО	14.500,00	4649 90	P1	Ковид - 19

Датум	Назив на примател	Назив на давател	Сметка на давател	Конто давател	Програма давател	Износ
13.07.2020	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	1.072.341
12.06.2020	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	1.075.417
14.05.2020	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	040010007863713	464990	P1	1.094.750

Датум на исплата	Давател	Примател	Износ	Конто	Програма	Мерка
13.07.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	1.072.341,00	4649 90	P1	Ковид - 19
12.06.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	1.075.417,00	4649 90	P1	Ковид - 19
12.06.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	1.075.417,00	4649 90	P1	Ковид - 19
14.05.2020	ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	АВТО АТОМ ДОО КОЧАНИ	1.094.750,00	4649 90	P1	Ковид - 19

Извор: <https://koronavirus.gov.mk/> и <https://open.finance.gov.mk/>

Извор: www.finansiskatransparentnost.koronavirus.gov.mk, последно видено на 05/08/2020

Додека пак при обид да се симнат податоци по дадена програма за ковид-19 од страната на отворени финансии истото е можно само за првата половина од фискалната година (<https://open.finance.gov.mk/mk/archive>) поради што целосен преглед на мерките во овој период е недостапен во формат кој рефлектира транспарентност и е исклучително технички тешко да се изведе.

Заклучоци и препораки

1. Транспарентноста за планирана и доделена помош во РСМ е потребно да се подобри. Достапните информации треба да се прошират, да бидат навремено објавувани и да бидат лесно достапни. Годишното сумирање во извештај (во заклучена/необработлива форма) кој се подготвува до крајот на март за претходната година, а е достапен на јавноста по усвојување во Собранието, е долг период за информирање и отчетност (имено поради не-функционирањето на Собранието на РСМ, годишниот извештај за 2019 година за работата на КЗК, уште не е јавно достапен, а не е достапен и во нацрт верзија);

2. РСМ доволно не ја применува европската регулатива за транспарентност на државна помош, а уште помалку добрата пракса. Државната помош за Ковид-19, европските држави редовно ги ажурираат податоците. За споредба во РСМ, не се објавуваат известувања односно информации за каква и колкава е мерката која ја доделува даден државен орган. КЗК ги објави издадените решенија за дозволена државна помош за Ковид-19 меѓутоа по речиси четири месеци за вториот и третиот сет на мерки. Истите уште не се објавени во Службен Весник на РСМ;
3. Привремената рамка за Ковид-19 е усвоена во РСМ подоцна од земјите во регионот. Некои земји во регионот, иако и кај нив не е законско барање, сепак е добра пракса, објавуваат листа (регистар) со податоци и на примателите на помош која се смета од мало значење de minimis (<http://www.kkdp.gov.rs/de-minimis.php>).
4. Известувања во форма на кратка информација за планирана државна помош вклучувајќи и за Ковид -19 не се има пракса да се објавува на страницата на КЗК иако постои посебен дел на веб страницата за истите а истото е утврдено со законот;
5. Недостапноста на навремени, консолидирани и јасни податоци за доделената државна помош (во секоја смисла) не остава можност да се прават навремени и ефикасни анализи за ефекти и ефективност дали одредена мерка, шема, политика ја постигнува целта за која се трошат јавните средства на граѓаните;

Препораки:

1. Веб страницата на КЗК би можело да се стави во целосна функција со внесување/полнење со тековни и минати податоци што поскоро и истите да бидат прикажани на прегледен начин, а информациите да се објавуваат тековно кога се релевантни;
2. КЗК е препорачливо да води сметка за прибирање и консолидирање на информациите и податоците од давателите на државна помош и да ги објавува тие податоци. Давателите иако се задолжуваат да водат евиденција за доделената државна помош, истите не се консолидираат и не се објавуваат на страницата на КЗК што го прави прегледот не достапен и не транспарентен за јавноста и а со тоа и не во согласност со насоките за транспарентност на ЕУ;
3. Потребно е да се направат регистри со детални податоци за сите видови на државна помош вклучително и на помош од мало значење и истото биде достапно во обработлива форма на страницата на телото кои врши контрола по примерот на други земји како и ЕК, на овој начин се зголемува транспарентноста, отчетноста, и води до поголема доверба на граѓаните за трошењето на нивните средства.
4. Законот за контрола на државна помош наведува обврска на објавување на одлуки и податоци меѓутоа не дава рокови за нивно објавување што остава простор за пракса истите да се објавуваат подоцна кога релевантноста и актуелноста може да биде застарена.

Користени извори

1. Communication from the Commission concerning the prolongation and the amendments of the Guidelines on Regional State Aid for 2014-2020, ...2020/C 224/02, C/2020/4355 OJ C 224, 8.7.2020, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.224.01.0002.01.ENG&toc=OJ:C:2020:224:FULL
2. Communication from the Commission, Guidelines on State aid for rescuing and restructuring non-financial undertakings in difficulty OJ C 249, 31.7.2014, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.249.01.0001.01.ENG
3. Communication from the commission, Temporary Framework for State aid measures to support the economy in the current COVID-19 outbreak, Brussels, 19.3.2020, C(2020) 1863 final European Commission, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/sa_covid19_temporary-framework.pdf
4. Coronavirus Outbreak - List of Member State Measures approved under, Articles 107(2)b, 107(3)b and 107(3)c TFEU and under the State Aid Temporary Framework, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/State_aid_decisions_TF_and_107_2b_107_3b_107_3c.pdf, пристапено на 15/09/2020
5. European Commission, Press release, 2 July 2020 Brussels, State aid: Commission prolongs EU State aid rules and adopts targeted adjustments to mitigate impact of coronavirus outbreak, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1247,
6. European Commission, Press release, 29 June 2020 Brussels, State aid: Commission expands Temporary Framework to further support micro, small and start-up companies and incentivise private investments, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1221
7. European Commission, Press release, 3 April 2020, Brussels, State aid: Commission extends Temporary Framework to enable Member States to accelerate research, testing and production of coronavirus relevant products, to protect jobs and to further support the economy in the coronavirus outbreak, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_570
8. European Commission, Press release, 8 May 2020 Brussels, State aid: Commission expands Temporary Framework to recapitalisation and subordinated debt measures to further support the economy in the context of the coronavirus outbreak, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_838
9. European Commission, Press release, Brussels, 21 May 2014, State aid: Commission introduces new transparency requirements https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_14_588
10. European Commission, Press release, State aid: Commission launches major initiative to modernise state aid control, May 2012, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_458
11. European Commission, Competition, State aid, Cases, https://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/index.cfm?clear=1&policy_area_id=3
12. Notification template for State aid measures notified under Article 107(2)(b) TFEU in the Covid-19 outbreak context, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_107_2_b.pdf
13. Notification template for the temporary framework for state aid measures to support the economy in the current covid-19 outbreak, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_TF_coronavirus_revised_after_3rd_amendment.pdf
14. Notification template for the temporary framework for state aid measures to support the economy in the current covid-19 outbreak*, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/notification_template_TF_coronavirus_revised_after_3rd_amendment.pdf
15. Stabilization and association agreement between the European Communities and their Member States, of the one part, and the former Yugoslav Republic of Macedonia, of the other part, Official Journal of the European Union, L 84/13, 20.3.2004, <https://bit.ly/2Tr2FW3>
16. State aid rules and coronavirus, Competition, European Commission, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/what_is_new/covid_19.html
17. Treaty provisions on state aid, European Commission, https://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/compilation/a_01_03_11_en.pdf
18. Закон за контрола на државна помош, Службен Весник на РМ 145/2010
19. Комисија за заштита на конкуренцијата на РС Македонија, <http://kzk.gov.mk/category/izvestuvanja-za-drzavna-pomosh/>
20. Комисија за заштита на конкуренцијата на РС Македонија, <http://kzk.gov.mk/category/odluki-akti-na-kzk/>
21. Отворени финансии, <https://open.finance.gov.mk/>

22. Привлекување на странските инвестиции во регионот на Западен Балкан и државната помош: трка до дното или неопходност?, Центар за економски анализи, ЦЕА, 2020, Ковачев, Велковска, Николов, Гарванлиева Андонова, https://cea.org.mk/wp-content/uploads/2020/06/1.-STUDIJA-Strans-Invest-Finalna-verzija_c142/11ompressed-pdf.pdf
23. Студија на јавни политики: Политиката за заштита на конкуренцијата: Клуч за пазарна економија, Центар за економски анализи, ЦЕА, 2020, Цуцуловска, Николов, Гарванлиева Андонова, <https://cea.org.mk/wp-content/uploads/2020/04/0.-FINALFINAL-POLICY-STUDY-Ch-8-Regulatory-Instit-CIP-w-design-21042020.pdf>
24. Уредба за начин и постапка за поднесување на известување за доделување на државна помош, Службен Весник на РМ 142/2011
25. Финансиска транспарентност Ковид -19, <https://finansiskatransparentnost.koronavirus.gov.mk/#/payments-details>